

скъпи Георги,

Пазя жив спомена за имейла на поета Георги Борисов, получен в края на 1999 г.: той искаше да привлече вниманието ми към романа на един млад български автор, който току-що беше излязъл и бе получил наградата на фондация „Развитие“, отличаваща млади таланти. Никога няма да забравя и впечатлението, че държа в ръцете си литературно НЛО, което със своето писане, език и композиция не приличаше на нито една от книгите, написани на български, които дотогава бях прочела и превела. Уж се опитваше да разказва за личната драма на един развод, но не успяваше и непрекъснато се отклоняваше, говореше ни за тоалетните като място, където се изразява дисидентството, за една библия на мухите, предлагаше списъци на удоволствията на различни възрасти... След като първият момент на недоумение отмина, бързо усетих, че този текст ме зове за превод. Срещнахме се в София през януари 2000 г. и това беше началото на едно приятелство и съучастие в писането, което продължава вече двадесет и пет години. Да те превеждам, да вървя по твоите следи, да давам френски глас на твоята българска поетика, да се опитвам да правя във и на френския това, което ти правиш във и на българския, да намирам убежище в твоя въображаем свят — за мен е всеки път нова радост. Затова съм дълбоко развълнувана и особено щастлива, че, след като Франция ти е връчила ордена Arts et Lettres през 2024г., сега за първи път получаваш титлата доктор хонорис кауза именно на ИНАЛКО — тази институция, която със своите 103 езика и култури символизира многообразието на човечеството и равното достойнство на хората, които го съставят — и то заедно със Сулейман Башир Диагн. Улавям много съзвучия между „Универсализиране“, „Снопът на моята памет“, „Физика на тъгата“ и „Времеубежище“, които ще влизат в диалог помежду си по време на разговора с вас..

Този роман от 1999 беше „Естествен роман“, който те изведе на трийсет и една години на предната линия на литературната сцена: първите му два превода — на сръбски и френски — бързо доведоха до други, ти върна на читателите желанието да четат българска литература и разклати йерархията на жанровете в полза на романа в контекста на годините на политическа и икономическа криза, последвали падането на комунистическия режим през ноември 1989 г. „Естествен роман“, борхесиански роман пар екселанс, се разгръща в игра от вариации и отклонения, в лабиринтна структура, смесваща индивидуалната и колективната памет, разпадаща монументалния комунистически голям разказ, за да приеме „малките“ лични истории, интертекстуалността, метафикцията, списъците, историите на другите, с две думи един универсум гласове, и да разколебае идентичностите между автор, разказвач и персонаж. Това са все „похвати“, днес признати като част от постмодерната естетика, но които именно подриваха постмодерното намерение: роман за невъзможния разказ, „Естествен роман“ се стремеше да пресъздаде памет за нетрайното и преходното, една световна библиотека, заличена от комунизма, да улови изгубената цялост и множество гледни точки към „реалността“, като през фасетъчното око на мухата. Тревогата от изоставеността, от загубата на ориентири, на любовта, на човешкото в човека, както и иронията и хуморът като противоотрова срещу патоса, предвещават това, което десет години по-късно ще стане материята на „Физика на тъгата“.

Cérémonie
de remise des insignes du
Doctorat Honoris Causa

Discours en bulgare
de Marie Vrinat-Nikolov
Professeure des universités
Marraine de
M. Guéorgui Gospodinov

Le lundi 30 mars 2026 à l'Inalco

„Физика на тъгата“ бележи ключов момент в твоето творчество — екзистенциален, поетически и етичен. Роман-лабиринт със своите „странични коридори“ и „места за спиране“, в който Минотавърът е първото изоставено и отхвърлено дете, защото е различно, той започва с пролог, който задава цялата щедра и универсализираща тоналност на творбата:

„Роден съм 2 часа преди изгрев слънце като винена муха. Ще умра довечера след залез слънце. [...] Роден съм на 1 януари 1968 като човешко същество от мъжки пол. [...] Винаги съм бил роден. Все още си спомням началото на Ледената епоха и края на Студената война. [...] Не съм роден все още. Предстоя. На минус седем месеца съм. [...] Помня се роден като шипков храст, яребица, Гинко Билоба, охлюв, облак през юни [...] Аз сме.“

Множество нишки свързват непълното „аз“ тук и сега с другите „аз-ове“ от други места и други епохи — хора, животни или растения — превръщайки го в колективен „аз“, страдащ от обесивен емпатико-соматичен синдром, който позволява на разказвача да се вселява в чужди тела и тъги. С края на детството свръхемпатията свършва. „Аз“-ът започва да събира чуждите истории. С тази обесия по капсулирането на времето, разказването като опит да се отложи, ако не и да се предотврати изчезването на „вчерашния свят“, с отклоненията, в които се преплитат фикция и документи и се свързват личният опит и колективните травми — ти влизаш в диалог с Борхес, Цвайг, Песоа и Зебалд.

Това е и роман на епифании и светлина: щастието от утрините и следобедите на света преди залез, щастието от есените на света - очертаваш една география на времето, която ще бъде в центъра на поетичния ти сборник „Там, където не сме“. И накрая — много прустовското откровение, когато всичко се подрежда и страхът изчезва: „аз сме“. Разказвачът е възстановил изгубената цялост. Цялото човечество е в „мен“, в това „сме“, което е и „сума“ на френски: „аз“ съществува само чрез „ние“, това смесване му дава сила; „аз“ е устойчиво само защото е обитавано от „ние“. Автофикцията се превръща в „хетерофикция“. В момент, когато писатели и критици се питат „какво може литературата“ (Шамуазо), ти непрекъснато утвърждаваш нейното спасително и смислостворящо действие. Жан-Люк Нанси виждаше в този роман „философия на gay saber“.

Преведен на около двадесет и пет езика, „Физика на тъгата“ те прави европейски автор и дава европейска видимост на българската литература. Той получава Международната награда на фондация „Ян Михалски“ (2016), а Олга Токарчук, носителка на Нобеловата награда за литература през 2018 г., заявява, че този роман „несъмнено е част от съвременния европейски канон“.

Cérémonie
de remise des insignes du
Doctorat Honoris Causa

Discours en bulgare
de Marie Vrinat-Nikolov
Professeure des universités
Marraine de
M. Guéorgui Gospodinov

Le lundi 30 mars 2026 à l'Inalco

Но меланхолията не е носталгия. Това е политическата тема на третия ти роман — „Времеубежище“, благодарение на който ти се превърна в световен писател. Ако в първата му част Гаустин, твоето алтер его, създава клиники за минало, за да лекува пациенти с Алцхаймер, във втората част романът придобива тревожен дистопичен обхват и политически обхват: представяйки си как пред невъзможността да се проектират в едно плашещо бъдеще европейските страни прибягват към референдум, за да изберат към коя епоха да се върнат, ти изследваш начина, по който носталгията може да бъде инструментализирана за националистически цели и пропаганда. Написан след Брекзит и преди пандемията от Ковид и руската агресия срещу Украйна, които сякаш предвижда, съчетаващ ирония, носталгия, сатира и сериозен тон, „Времеубежище“ придобива пророчески облик в контекста на една изправена пред възхода на крайнодесните и популизма Европа. Той бързо е преведен на много езици, а английската му версия получава престижния International Booker Prize през 2023 г.

Твоето творчество размества линиите в българското литературно поле. Превръщайки се в част от световната литература благодарение на преводите си на всички континенти то надхвърля дихотомията „локално“ / „универсално“, „център“ / „периферии“ и показва, че една ситуирана литература създава въображаем свят и език, които могат да бъдат четени, превеждани и споделяни, влизайки в диалог с множество текстове от световната литература. То ни напомня също, че литературата е не само създател на въображаеми светове, но и етичен и политически акт.

Скъпи Георги, чрез теб днес празнуваме литературата и нейното универсализиращо действие. Нека тази вечер бъде светла за теб!